

ศึกษาเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสหภาพทนายความกับพุทธสันติวิธี

A Comparative Study of Mediation Centre of Lawyers Council of Thailand and Buddhist Peaceful Means

วิทูล หนูยิ้มซ้าย

Witool Nuyimsai

สาขาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
Peace Studies Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: tony-yim@hotmail.com.

Doi: 10.14456/jmcupeace.2016.8

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสหภาพทนายความ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการทางพระพุทธศาสนา (3) เพื่อเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสหภาพทนายความกับหลักพุทธสันติวิธี

ผลการศึกษาพบว่า

1) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสหภาพทนายความซึ่งมีการควบคุมทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยใช้จรรยาบรรณของทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประกอบด้วยการทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ให้ความเป็นธรรมต่อคู่พิพาทเสมอกัน เก็บรักษาข้อเท็จจริงที่ได้ ห้ามมิให้รับเป็นทนายความหรืออนุญาตตุลาการให้แก่คู่พิพาทในคดีที่ตนเองรับหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยในคดีนั้นแล้ว ให้คำแนะนำชี้แจงข้อดีข้อเสียให้คู่พิพาทรับทราบ และประพฤติอยู่ในกรอบจริยธรรมและมรรยาททนายความ

2) การใกล้เคียงข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธีนั้น มีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทได้คือ มีเมตตาต่อกัน ลออคติที่มีต่อกัน ให้อภัยซึ่งกันและกัน และมีสัมมาวาจา ส่วนคุณสมบัติของผู้ใกล้เคียงข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธีคือหลักกัลยาณมิตรธรรม

3) ผลการศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทสหภาพนายความกับหลักพุทธสันติวิธี พบว่ามีความสอดคล้องกันทั้งทางด้านเนื้อหาและแนวทางปฏิบัติ โดยที่ การกำหนดห้ามมิให้ทนายความผู้ใกล้เคียงรับเป็นทนายความหรืออนุญาตตุลาการให้แก่คู่พิพาทในคดีที่ตนเองรับหน้าที่เป็นผู้ใกล้เคียงในคดีนั้นแล้ว การให้ความเป็นธรรมต่อคู่พิพาทเสมอกัน และการทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้น สอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีในเรื่องความมีเมตตาต่อกันและการลออคติต่อกัน ส่วนการเก็บรักษาข้อเท็จจริงที่ได้ การให้คำแนะนำชี้แจงข้อดีข้อเสียให้คู่พิพาทรับทราบ และการประพฤติดูอยู่ในกรอบจริยธรรมและมรรยาทนายความนั้นสอดคล้องกับหลักสัมมาวาจาและหลักกัลยาณมิตรธรรม

คำสำคัญ: การใกล้เคียงข้อพิพาท สหภาพนายความ และ พุทธสันติวิธี

Abstract

This research article is of 3 objectives, i.e. 1) to study the way to mediate dispute of Mediation of Lawyers Council; 2) to study the way to mediate disputes according to Buddhist principles; and 3) to compare the mediation of Mediation of Lawyers Council with the mediation according to Buddhist principles.

From the study, it is found the followings:

1) The Mediation Centre of the Lawyers Council of Thailand having a discipline control among the lawyers as dispute mediators by their ethics consists of the following : performing duties without taking side; having no bias towards any side; equally giving justice to the disputing parties; keeping factual information yielded from the mediation as a secret; accepting being the mediator of any dispute case, the mediator cannot act as a lawyer or an arbitrator for the dispute parties; giving advice in views of advantages and disadvantages to the dispute parties; and behaving according to lawyer-ethics.

2) The mediation according to Buddhist principles: Buddhist peaceful means is available for using in the process of mediation consisting of loving kindness to each other, lessening bias towards each other, forgiving each other, and having right speech to each other. For the qualification of the mediators in accordance with Buddhist peaceful means, it is the principle of Kalyāṇamitta-dhamma: qualities of a good friend.

3) From the outcome of the comparison between the Mediation Centre of the Lawyers Council and the Mediation according to Buddhist principles, it is found that there is conformity both in the content and the way of practices; the regulation of not allowing the lawyer, whose case has already been accepted as its mediator, to act as any dispute party's lawyer or arbitrator, giving equal justice to both sides of dispute parties, and performing duties without inequality and bias to any side are in harmony with Buddhist peaceful

means in the principles of loving kindness and lessening bias towards one another; while keeping collective facts, giving advice relating to advantages and disadvantages to both dispute parties, and behaving in frames of lawyer-ethics and manner are in line with principles of the right speech and Kalyāṇamittadhamma: qualities of a good friend.

Keywords: Mediation, Lawyers Council and Buddhist Peaceful Means

บทนำ

ทนายความซึ่งเป็นหนึ่งในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม มักถูกมองว่าเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดคดีความ บทบาทของทนายความรวมทั้งองค์กรสภาทนายความของไทยยังมีข้อจำกัดและข้อบกพร่องที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้วิชาชีพนี้สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาและเป็นที่ชื่นชมของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ (สมิคร เชาวภาณันท์, 2540 : 54) ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อทนายความโดยทั่วไปนั้นหวังให้ทนายความเป็นที่พึ่งทางกฎหมายทั้งในแง่ของการให้ความรู้ การให้คำแนะนำ การว่าต่างแก้ต่างโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม สังคมต้องการทนายความที่มีความยุติธรรม มีคุณธรรม มีมรรยาทที่ดี การประกอบวิชาชีพทนายความถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญและจำเป็นในการดำรงความยุติธรรมให้แก่ประชาชนและสังคม ทนายความจึงต้องมีความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ (ปรากฏ โกลาวัลย์, 2552 : 51) การที่ทนายความต้องเข้าว่าต่างแก้ต่างคดีให้กับลูกความนั้นเป็นลักษณะของการยังประโยชน์ให้กับลูกความ ทนายความจึงควรตระหนักถึงผลเสียที่จะเกิดจากความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมอันเกิดจากข้อพิพาทที่ไม่ได้ข้อยุติในระยะเวลาที่ควรจะเป็น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทนายความควรตระหนักเพื่อให้คดีความจบลงได้อย่างรวดเร็ว คู่ความทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ เป็นการลดภาระคดีความทางศาล อีกทั้งทนายความก็มีโอกาสว่าคดีได้ปริมาณมากขึ้น

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ได้บัญญัติให้มีสภาทนายความตามความในหมวด 1 กำหนด มรรยาทของทนายความตามความในหมวด 6 และกำหนดการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ในหมวด 9 ในด้านกำหนดการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย โดยสภาทนายความได้เล็งเห็นความสำคัญและได้จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นตามแนวคิดของการสร้างกระบวนการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคม มิใช่เพียงแต่การนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลแล้วให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทเท่านั้น ทนายความในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมและต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อพิพาทตั้งแต่จุดเริ่มต้นไปจนกว่าข้อพิพาทจะเสร็จสิ้น จึงสมควรที่ทนายความจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการช่วยสังคมในการระงับข้อพิพาท ซึ่งแตกต่างจากบทบาทของทนายความที่มีอยู่เดิม โครงการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสภาทนายความได้ผ่านการศึกษาและพัฒนาจนเป็นรูปธรรมโดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการแบ่งส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของกรรมการสภาทนายความ พ.ศ. 2547 จากการที่ทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเปลี่ยนบทบาทตัวเองจากที่เคยว่าความให้ตัวความเพื่อเอาชนะคดีมาแสดงบทบาทเป็นผู้

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งมุ่งเน้นให้ข้อพิพาทระงับไปเพื่อให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายพอใจด้วยกันนั้น นับเป็นเรื่องท้าทายที่นำศึกษาเป็นอย่างยิ่งกับการวางบทบาทของทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หากคู่ขัดแย้งไม่มีความไว้วางใจคนกลางผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยก็ไม่สามารถทำหน้าที่ได้ ความไว้วางใจมาจากคุณลักษณะอันสำคัญเบื้องต้นที่คู่ขัดแย้งจะพิจารณาตัดสินใจให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องมีความเป็นกลางปราศจากอคติ (พระอติศักร์ วชิรปัญญา และ อตุลย์ ชันทอง, 2558 : 50)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นทนายความจึงสนใจศึกษาเปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความกับพุทธสันติวิธี โดยมุ่งเน้นศึกษาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความเฉพาะส่วนกลางเปรียบเทียบกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สุขและเกิดความเป็นธรรมในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของทนายความผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น ซึ่งหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมและศีลธรรมมากมายที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความกับหลักพุทธสันติวิธี เช่น หลักของความเมตตาต่อกัน ให้อภัยต่อกัน ไม่มีอคติต่อกัน หากทนายความผู้อาสาทำหน้าที่เป็นคนกลางและสามารถไกล่เกลี่ยแก้ไขข้อพิพาทได้ด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนาก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าภาคภูมิใจ ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือ “ระเบียบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2547” ที่มีเนื้อหาที่กำหนดจรรยาบรรณของทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเอาไว้สามารถนำมาเทียบเคียงกับหลักพุทธสันติวิธีเพื่อวิเคราะห์ถึงความสอดคล้องและความแตกต่างกันได้ รวมถึงขั้นตอนการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความ ความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความและความคิดเห็นของทนายความผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับหลักการทางพุทธสันติวิธีโดยส่วนใหญ่นั้นไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นการเปรียบเทียบด้านเนื้อหาข้อกำหนดระเบียบวิธีการดำเนินการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความกับหลักการทางพุทธสันติวิธี ยังไม่ลงลึกไปถึงการวิเคราะห์เชิงสถิติและปริมาณคดีความที่เข้ามาสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

วิเคราะห์แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภา ทนายความ

ความหมายของคำว่า “พิพาท” หมายความว่า “โต้แย้งสิทธิ เช่น พิพาทเรื่องที่ดิน พิพาทเรื่อง มรดก” ซึ่งจากความหมายนี้มีคำว่าโต้แย้งสิทธิ เมื่อแยกคำเป็น 2 คำ มาจากคำว่า “โต้แย้ง” หมายความว่าแสดงความเห็นแย้งกัน และคำว่า “สิทธิ” หมายถึงอำนาจอันชอบธรรม อำนาจที่จะกระทำการใดๆได้อย่างอิสระได้รับการรับรองตามกฎหมาย (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน : ออนไลน์) รวมความแล้วคือการใช้อำนาจของตนแสดงความเห็นแย้งกันตามอำนาจที่ได้รับการรับรองตามกฎหมาย ดังนั้นความหมายของข้อพิพาทจึงเริ่มมาจากการโต้แย้งสิทธิ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความหมายของข้อพิพาทตามบทบัญญัติ “ระเบียบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2547” ซึ่งได้บัญญัติถึง “ข้อพิพาท” ในที่นี้หมายถึง ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ความรับผิดชอบ ในทางแพ่ง ในทางอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือในคดีอื่นใดที่อาจระงับข้อพิพาทได้

ส่วนคำว่า “ไกล่เกลี่ย” หมายถึง “พูดจาให้ปรองดองกัน, พูดจาให้ตกลงกัน; ลูบไล้ ; ทำให้เรียบร้อย, ทำให้มีส่วนเสมอกัน, เกลี้ยกล่อม” ก๊ว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน : ออนไลน์) เมื่อมาเชื่อมต่อกับคำว่า “ข้อพิพาท” ในความหมายที่ได้อธิบายในหัวข้อข้างต้นแล้วก็จะได้ว่าความหมายคือ “การนำข้อโต้แย้งสิทธิมาพูดจาไกล่เกลี่ยให้ปรองดองกัน” สำหรับศัพท์ภาษาอังกฤษ การไกล่เกลี่ยคนกลาง/การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใช้คำว่า “Mediation” หมายถึง กระบวนการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งได้รับการยินยอมจากคู่ขัดแย้ง มีความเป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด มีทักษะความเชี่ยวชาญในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ เป็นผู้ดำเนินกระบวนการ (Facilitate) ให้เกิดข้อตกลงอันเกิดจากการเสนอทั้งสองฝ่ายแต่ไม่ใช่ผู้ตัดสินชี้ขาด (สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, 2555 : 54)

สภาทนายความประกอบด้วยคณะกรรมการสภาทนายความทำหน้าที่บริหารงานภายในสภา โดยที่สภาทนายความมีวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 7 ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการศึกษาและการประกอบวิชาชีพทนายความ
- 2) ควบคุมมรรยาทของทนายความ
- 3) ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิกสภาทนายความ
- 4) ส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสภาทนายความ

5) ส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาพทนายความเกิดขึ้นด้วยแนวคิดที่ว่าในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมมิใช่เพียงแต่การนำข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลแล้วให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทเท่านั้น แต่การระงับข้อพิพาทยังดำเนินการได้ด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการ และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อกฎหมายมิได้กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้พิพากษาแต่ผู้เดียวที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ ทนายความในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมและเป็นผู้ที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกว่าข้อพิพาทจะเสร็จสิ้น จึงสมควรที่ทนายความจะเข้าไปมีบทบาทในการช่วยระงับข้อพิพาท ซึ่งจะแตกต่างไปจากบทบาทของทนายความที่มีอยู่เดิม โครงการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสภาพทนายความ จึงเกิดขึ้นภายใต้แนวคิดดังกล่าว ประกอบกับแนวคิดในการระงับข้อพิพาทโดยเฉพาะในด้านการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ทุกประเทศต่างมีแนวคิดในการที่จะพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ขึ้นภายใต้แนวคิดที่ว่า หากคู่พิพาทสามารถระงับข้อพิพาทได้ด้วยความเข้าใจอันดีต่อกันก็จะกลับไปใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างสงบสุข ซึ่งเป็นผลดีมากกว่าการให้ศาลเป็นผู้ตัดสินชี้ขาดซึ่งจะต้องมีฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ชวน คงเพชร และ สุรพล สีนธนาภา, 2557 : 3) จึงสามารถกล่าวได้ว่าศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สภาพทนายความ เกิดขึ้นจากแนวคิดในการระงับข้อพิพาทในสังคมที่มีพื้นฐานมาจากการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายของสภาพทนายความ ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 หมวด 9 เป็นการให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งเดิมเป็นลักษณะของการว่าต่าง แก่ต่างคดีให้กับประชาชนที่เป็นผู้ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรม ต่อมาจึงเกิดโครงการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของสภาพทนายความขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นตามข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการแบ่งส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของกรรมการสภาพทนายความ พ.ศ. 2547 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งแรกของสภาพทนายความตั้งเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2548 จนมาถึงยุคปัจจุบันทางสภาพทนายความเน้นการระงับข้อพิพาททางเลือกและได้จัดตั้งเป็นสำนักงานระงับข้อพิพาททางเลือกโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้สังกัดอยู่ในสำนักงานระงับข้อพิพาททางเลือก ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาพทนายความได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่อยมา การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาพทนายความดำเนินการตาม “ระเบียบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาพทนายความ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2547” โดยได้มีการจัดตั้งสำนักงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นตาม “ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการแบ่งส่วนงานและอำนาจหน้าที่ของกรรมการสภาพทนายความ พ.ศ.

2547” โดยมีวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นเป้าหมายในการดำเนินงานดังนี้

1) จัดให้มีการอบรมทนายความ ผู้ที่ประสงค์จะอาสาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยการจัดอบรมทุกภาคทั่วประเทศ รวมทั้งในเขตกรุงเทพมหานครด้วย

2) ขึ้นทะเบียนทนายความผู้ผ่านการฝึกอบรม ตามประเภทคดีที่มีความชำนาญ

3) จัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นในทุกเขตศาลจังหวัด โดยมีประธานทนายความจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการศูนย์ การตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในจังหวัดใดก่อนหลังขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรที่ได้ผ่านการฝึกอบรมและขึ้นทะเบียนเป็นทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว

4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วประเทศได้เข้าใจถึงบทบาทและภารกิจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สถาปนาความและให้เข้าใจถึงข้อดีของการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้กับประชาชนในการระงับข้อพิพาท

พร้อมกันนั้นได้กำหนดจรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ดังนี้

1) ต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง

2) ไม่มีอคติต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3) ให้ความเป็นธรรมต่อคู่พิพาทเสมอกัน

4) เก็บรักษาข้อเท็จจริงที่ได้จากการไกล่เกลี่ยเป็นความลับ

5) ห้ามมิให้รับเป็นทนายความ หรืออนุญาตตุลาการให้แก่คู่พิพาทในคดีที่ตนเองรับหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยในคดีแล้ว

6) ให้คำแนะนำชี้แจงข้อดีข้อเสียให้คู่พิพาทรับทราบ

7) ประพฤติอยู่ในกรอบจริยธรรมและมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529

จะเห็นได้ว่าศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความมีแนวทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยการกำหนดคุณสมบัติและจรรยาบรรณของทนายความผู้ที่จะอาสาเข้ามาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามระเบียบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สภาทนายความ พ.ศ. 2547 และมีการก่อตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 นั้นเอง การดำเนินการยังคงใช้กฎระเบียบที่ตั้งขึ้นมานี้โดยตลอด ซึ่ง ชวน คงเพชร ผู้อำนวยการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความได้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยครั้งนี้ว่า “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาทนายความบรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่คาดไว้ มีประชาชนมาใช้บริการจำนวนมาก” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยังคงยอมรับกฎระเบียบที่ยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน

วิเคราะห์แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการพุทธสันติวิธี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ในแง่ของพระวินัย คือการใช้วิธีการให้คนกลาง (ภิกษุผู้ฉลาดสามารถ) ไกล่เกลี่ยประนีประนอมในความขัดแย้งหรือข้อพิพาทอันเป็นความผิดที่เป็นโทษเบา เพื่อระงับ อธิกรณ์ หรือ ข้อพิพาทของสงฆ์ (อาจจะรวมถึง ภิกษุณี สามเณร สามเณรี อุบาสก และอุบาสิกา) แต่ถ้าเป็นในแง่ของธรรม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือการใช้วิธีดับความขัดแย้งภายในและความขัดแย้งภายนอกซึ่งกินความกว้างกว่า ในแง่ของผู้ไกล่เกลี่ยและคู่กรณีต้องขจัดความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอกไปด้วยกัน ได้ให้ความหมายของคำว่า “พุทธสันติวิธี” ไว้ว่าหมายถึง “วิธีการในการจัดการความขัดแย้งที่ดำรงอยู่บนฐานของการ “รู้ ตื่น และ เบิกบาน” เป็น “วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า หรือเหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ” คำว่า “การจัดการอย่างสันติ” หมายถึง “การใช้วิธี ข้อปฏิบัติ หรือชุดของวิธีทุกชนิดที่มีอยู่เข้าไปจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม” (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554 : 197, 362) สอดคล้องกับหลักอธิกรณ์สมถะซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งในสังคมสงฆ์อย่างประสานกลมกลืนสอดคล้องกับทุกปัญหา (คชาภรณ์ คำสอนทา และ อดุลย์ ชันทอง, 2558 : 74) ผู้วิจัยเห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นแนวทางหนึ่งของพุทธสันติวิธี กล่าวคือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการทางพระพุทธศาสนา คือพุทธสันติวิธีนั่นเอง

หลักการที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาก็คือหลักการให้ความสำคัญกับ อกุศลมูล (พระไพศาล วิสาโล, 2556 : 80-87) นั่นคือต้องเข้าใจว่า อกุศลมูลเป็นตัวการ ตั้งแต่เป็นตัวการให้เกิดความขัดแย้ง เป็นตัวการให้เกิดความไม่ไว้วางใจ เป็นตัวการให้เกิดอคติ ผู้ไกล่เกลี่ยจึงต้องคำนึงถึงหลักอคติ 4 ประการ ที่พึงต้องไม่ให้เกิดมีหรือพยายามลดอคติให้เบาบางลงในระหว่างดำเนินกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งอคติที่มีอยู่ในตัวผู้ไกล่เกลี่ยเองและอคติที่มีอยู่ในตัวคู่กรณี ดังนั้นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินการไกล่เกลี่ยให้มีการลดอคติลงคือ การดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยเป็นไปด้วยความเมตตาต่อกัน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงดำเนินการไกล่เกลี่ยให้กับพระญาติทั้งสองฝ่ายในกรณีความขัดแย้งศึกแย่งชิงน้ำในแม่น้ำโรหิณี (ดูรายละเอียดในพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554 : 289-324) เป็นต้น หลักสำคัญประการต่อมาคือการให้อภัย หรือการให้ความไม่มีภัย หรือให้ความปลอดภัยแก่กัน ในกระบวนการไกล่เกลี่ยนั้นเข้าใจกันว่าคู่ขัดแย้งที่เข้ามาในกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยความสมัครใจย่อมพร้อมที่จะให้อภัยต่อกัน ถึงแม้ว่าเดิมทีคู่ขัดแย้งพิพาทกันนั้นจะเป็นการยากที่จะยอมให้อภัยกันได้ จึงเป็นหนทางที่เหมาะสม

ของคนกลางผู้ไกลเกลี่ยที่จะดำเนินการต่อให้เกิดการให้อภัยกันอย่างจริงจัง เมื่อมีการให้อภัยกัน การไกลเกลี่ยก็จะบรรลุผลสำเร็จ ในระหว่างดำเนินการไกลเกลี่ยจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ไกลเกลี่ยต้องใช้สัมมาวาจา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2556). 768-769) ได้ให้ความหมายของสัมมาวาจา คือ “การเว้นจากวจีทุจริต 4 ประการคือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ” นั่นก็คือในการไกลเกลี่ยนั้นควรพูดแต่ความจริง พูดให้เกิดความสามัคคี พูดจาอ่อนหวาน และพูดให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ สัมมาวาจายังให้ผลที่เกื้อกูลต่อส่วนรวมเป็นสำคัญในด้านสังคมการนำหลักสัมมาวาจามาใช้ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านปกครอง ด้านการประกอบอาชีพหรือแม้แต่การพัฒนาในทุกรูปแบบ (พระปลัดสมชาย ปโยโค, 2556: 156)

สำหรับคุณสมบัติของผู้ดำเนินการไกลเกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการของพุทธสันติวิธีนั้น คุณสมบัติในแง่ผู้ทำหน้าที่ต่อผู้อื่นหรือคุณสมบัติที่ปรากฏต่อสายตาของบุคคลอื่นหรือต่อสังคมเรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม หรือธรรมของผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ ดังนี้ (พระไตรปิฎก-ภาษาไทย 23/37 : 57)

1) **ปิโย** เป็นคนน่ารัก คือเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนใจผู้ฟัง ให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

2) **ครุ** เป็นคนน่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3) **ภาวนีโย** เป็นคนน่าเจริญใจ คือมีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง ทำให้ผู้ที่รู้จักเอ่ยอ้างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

4) **วตฺตา** เป็นคนฉลาดในการพูด คือพูดเป็น รู้ชี้แจงให้เข้าใจ รู้จักจังหวะและเวลาที่ควรพูดและไม่ควรพูด คอยให้คำแนะนำกล่าว ตักเตือน และเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี

5) **วจนักขโม** อุดทนต่อถ้อยคำได้ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาคำซักถามแม้จุกจิกตลอดจนคำกล่าวล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ สามารถอดทนฟังได้ด้วยจิตเยือกด้วยเมตตา ไม่เปื้อนหน่าย และไม่เสียอารมณ์

6) **คัมภีรญจะ** **กะถัง** **กตฺตา** แลลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้เข้าใจได้

7) **โน จัฏฐาเน นิโยชะเย** ไม่ชักนำฐานะที่ไม่ควร คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร ชักนำแต่เรื่องที่อยู่ในทำนองคลองธรรม เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การพัฒนาชีวิตในระดับที่สูงขึ้นไป

ผู้เขียนสรุปว่าแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการทางพุทธสันติวิธีก็คือการนำเอาหลักการคำสอนทางพระพุทธศาสนานำมาใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั่นเอง

วิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สภานายความกับแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธี

หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภานายความอาศัยหลักการตามที่กำหนดไว้ใน “ระเบียบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภานายความว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2547” ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามหลักการสากลโดยทั่วไปและพอจะเปรียบเทียบกับหลักการเชิงพุทธสันติวิธีดังนี้

ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการสากลทั่วไปกับหลักพุทธสันติวิธี

หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการสากลทั่วไป	หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธสันติวิธี	วิเคราะห์เปรียบเทียบ
1. หลักความร่วมมือ ให้คู่ขัดแย้งหาทางออกร่วมกันโดยการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและตัดสินใจหาทางออกด้วยตัวคู่ขัดแย้งเอง ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีหน้าที่และอำนาจในการตัดสินใจ	1. หลักกัลยาณมิตร ให้คู่ขัดแย้งรู้จักรับฟังและสื่อสารอย่างมีสติร่วมกันจนสามารถวิเคราะห์เรื่องราวและเข้าถึงวิธีการหาหนทางในการเจรจาไกล่เกลี่ยร่วมได้ฉันทมิตร	สอดคล้องกันเนื่องจากการใช้หลักกัลยาณมิตรในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะเกิดการร่วมมือของทุกฝ่าย

ตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการสากลทั่วไปกับหลักพุทธสันติวิธี (ต่อ)

หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักการสากลทั่วไป	หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธสันติวิธี	วิเคราะห์เปรียบเทียบ
2. หลักการเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการเจรจาจะใช้วิธีหรือกระบวนการใช้การเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Process) โดยไม่ใช้จุดยืน (Position) แต่จะใช้การเจรจาโดยใช้จุดสนใจ (Interest) หรือความต้องการหรือผลประโยชน์ร่วมกันเป็นพื้นฐานในการเจรจา	2. หลักโยนิโสมนสิการ คือการเป็นผู้ฉลาดในการคิดคิดอย่างเป็นระบบ พิจารณาไตร่ตรองสาวไปถึงสาเหตุหรือต้นตอของข้อพิพาทที่กำลังทำการเจรจาไกล่เกลี่ยกัน การคิดพิจารณาไตร่ตรองนี้เป็นหนทางนำไปสู่สัมมาทิฐิ	สอดคล้องกันเพราะโดยส่วนใหญ่ทนายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะแนะนำข้อกฎหมายเพื่อประกอบการตัดสินใจของคู่กรณี เป็นการให้ความรู้แก่คู่กรณี
3. หลักยึดกฎกติกา กระบวนการเจรจาต้องมีกติกาในการเจรจา (Ground Rule) เพื่อให้คนกลางที่มีหน้าที่กำกับกระบวนการได้ตามนั้น เช่น กำหนดว่าให้ลดกันพูดทีละคน หรืออะไรคือโจทย์ที่แท้จริงมีประเด็นปัญหาอะไรบ้าง กำหนดหัวข้อให้ชัดเจนร่วมกัน ที่จะต้องพูดคุยหาข้อยุติ	3. หลักอภัยทาน เป็นขั้นตอนการจัดการกับปัญหาข้อพิพาท โดยผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางต้องค้นหาจุดสนใจร่วมของคู่พิพาทเพื่อสามารถเสนอทางเลือกให้คู่พิพาทประนีประนอมตกลงกันจนนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ซึ่งในทางพุทธมุ่งเน้นแนวทางอภัยทาน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข	สอดคล้องกันเพราะถึงแม้สภาพทนายความจะยึดถือกฎกติกาอย่างเคร่งครัดแต่ทนายความผู้ไกล่เกลี่ยก็พยายามโน้มน้าวให้มีการให้อภัยต่อกัน

ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภาพทนายความกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงพุทธสันติวิธีผู้วิจัยได้สังเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างกันในแต่ละหัวข้อ ดังนี้

ตารางแสดงการสังเคราะห์เปรียบเทียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
สภาพนายความกับพุทธสันติวิธี

หัวข้อ เปรียบเทียบ	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สภาพนายความ	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เชิงพุทธสันติวิธี	วิเคราะห์ความ สอดคล้องและความ แตกต่าง
ความหมาย	การระงับข้อพิพาทด้วยการใช้ คนกลางซึ่งเป็นทนายความผู้ ผ่านการอบรมเข้าดำเนินการ ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท	การระงับข้อ วิวาทะกรณีด้วย ดินวัตรการกะ	สอดคล้องในแง่ของ การมีคนกลางเข้า ดำเนินการไกล่เกลี่ย
แนวคิด	ใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยโดย ยึดจุดสนใจของคู่กรณี สร้าง ความพอใจให้กับคู่กรณีทั้ง สองฝ่าย โดยละจุดยืน	ใช้วิธีการเจรจาให้มี การคืนดีกันทั้งสองฝ่าย ด้วยต่างเล็กแล้วต่อกัน ให้อภัยต่อกัน	การให้อภัยต่อกัน เป็นการมุ่งที่จุดสนใจ
หลักการ	1. หาทางออกร่วมกัน 2. แนะนำข้อกฎหมาย 3. ยึดกฎกติกาแต่ผ่อนปรนใน จุดยืนของคู่พิพาท	1. ใช้หลักกาลยาณมิตร 2. ใช้หลักโยนิโสมนสิการ 3. ยึดหลักอภัยทาน	โดยหลักการถือว่า สอดคล้องกันยกเว้น หลักโยนิโสมนสิการที่ ยังใช้ไม่เต็มที่
แนวปฏิบัติ	1. มีเมตตาต่อกัน 2. ลดอคติต่อกัน 3. ให้อภัยซึ่งกันและกัน 4. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติกัน	1. หลักเมตตา 2. หลักอคติ 4 3. หลักอภัยทาน 4. หลักสัมมาวาจา	ผู้ไกล่เกลี่ยมีการนำ แนวปฏิบัตินี้มาใช้ ในกระบวนการ ไกล่เกลี่ย
คุณสมบัติของ คนกลาง	ไม่เป็นผู้มีความประพจน์เสื่อม เสียหรือบกพร่องในศีลธรรม อันดี ไม่เป็นผู้กระทำการใด	ต้องเป็นภิกษุผู้ฉลาด สามารถ หมายความว่า เป็นผู้ที่ทุกคนในที่ ประชุมให้การยอมรับ	ผู้ดำเนินการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาทต้อง เป็นผู้ที่ได้รับการ ยอมรับจากทุกฝ่าย

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล ที่สภานายความจัดตั้งขึ้นตามนโยบายของการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หลักและขั้นตอนการปฏิบัติในกระบวนการไกล่เกลี่ยมีลักษณะเช่นเดียวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยทั่วไป อาจมีความแตกต่างกันบ้างในลักษณะของการจำกัดเฉพาะกรณีที่คู่กรณีผู้เดือดร้อนมีความยากจนและต้องการความช่วยเหลือจากสภานายความ นอกจากนั้นสภานายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทส่วนใหญ่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย สภานายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงสามารถแนะนำในข้อกฎหมายได้ดี แต่ไม่ได้นำหลักกฎหมายมาใช้ในการกระบวนการไกล่เกลี่ยอย่างเคร่งครัด เป็นแต่เพียงการแนะนำในลักษณะทำนายล่วงหน้าในสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อให้คู่กรณีได้คิดหาทางออกร่วมกันอย่างมีเหตุมีผล จากการสัมภาษณ์สภานายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพบว่าสภานายความส่วนใหญ่ตระหนักในหลักการของพุทธสันติวิธี อาทิ ความจำเป็นที่จะต้องใช้หลัก สัมมาวาจา ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทควรกระทำด้วยความเมตตา มีความเป็นกลาง ไม่อคติ ไม่ลำเอียง ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สำหรับคุณสมบัติของสภานายความผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น มีกำหนดไว้ใน “ระเบียบศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภานายความว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2547” ซึ่งมีหลักการที่สอดคล้องกับหลักกัลยาณมิตธรรม ส่วนหลักปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภานายความนั้นสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีในหลักของ ความเมตตา ความไม่ถือคติ การให้อภัยต่อกัน และหลักสัมมาวาจา

สรุป

แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภานายความสอดคล้องกับหลักพุทธสันติวิธีในหัวข้อของหลักความเมตตา ความไม่ถือคติ การให้อภัยต่อกัน และหลักสัมมาวาจา ส่วนหลักอื่นที่มีข้อแตกต่างอยู่บ้างเช่นหลักโยนิโสมนสิการ ทั้งนี้เนื่องจากสภานายความผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ทรงความรู้ทางด้านกฎหมาย จึงสามารถแนะนำคู่กรณีให้ทราบถึงข้อกฎหมายและแนวทางของคดีในกรณีที่มีการฟ้องร้องเกิดขึ้น ทำให้การไกล่เกลี่ยมีการคำนึงถึงแนวทางของข้อกฎหมายที่แยกไม่ขาดจากผลประโยชน์หรือผลได้ผลเสียของคู่กรณี รวมถึงระยะเวลาที่มีจำกัด ทำให้การใช้หลักโยนิโสมนสิการจึงเป็นไปได้ไม่เต็มที่

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าหลักพุทธสันติวิธีสามารถนำมาใช้ในการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสภานายความได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- คชาภรณ์ คำสอนทา และ อุดุลย์ ชันทอง. (2558). กระบวนการและขั้นตอนในการระงับ
อธิกรณ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 3(2),
65-78.
- ชวน คงเพชร และ สุรพล สิ้นธนา. (2557). กฎหมายและระเบียบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
จรรยาบรรณผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใน **เอกสารประกอบการอบรมหลักสูตร
“ทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท”**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการสภา
ทนายความ สภาทนายความ.
- ปรากฏ โกลาวัลย์. (2552). **พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มีประสิทธิภาพใช้
ควบคุมผู้ ประกอบวิชาชีพทนายความได้จริงหรือไม่เพียงใด**. งานวิจัยหลักสูตร
ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.). วิทยาลัยการยุติธรรม: กระทรวง
ยุติธรรม.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2556). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาในการบริหารงานของ
ผู้นำ. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 1(1), 143-158.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**.
(พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2556). การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ. ใน **หลักศาสนากับการไกล่เกลี่ยข้อ
พิพาท**. (Version 1.2). กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟพริ้น.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). **พุทธสันติวิธี การบูรณาการหลักการและเครื่องมือ
จัดการความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร: 21 เซนจูรี.
- พระอดิศักดิ์ วชิรปญโญ (พิมพ์นันท) และ อุดุลย์ ชันทอง. (2558). คุณลักษณะของผู้ประนี
ประนอมเชิงพุทธบูรณาการ. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 3(1), 39-52
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- สมัคร เขาวาณันท์. (2540). **การปฏิรูประบบงานของสภาทนายความ**. งานวิจัยหลักสูตร
ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.). วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวง
ยุติธรรม.

สุชาย จอกแก้ว. (2556). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา. ใน **หลักศาสนากับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**. (Version 1.2). กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. (2555). **ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักสันติและธรรมาภิบาล.

ศูนย์สารสนเทศ ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2558, จาก <http://www.msk-school.net/TRIED2542/keywords.html>.

Translated Thai References

Chaopanunt, S. (1997). **Work-system Reform of Lawyers Council**. Curriculum Research for Executives of Justice Process in Advance Level. Justice College: Ministry of Justice.

IT Centre, the Royal Institute (B.E. 2542). **Electronics Dictionary of the Royal Institute**. September 15, 2015. <http://www.msk-school.net/TRIED2542/keywords.html>.

Jokkaew, S. (2013). Dispute Mediation according to Dhamma Principles in Buddhism in **Religious Principles and Dispute Mediation (Version 1.2)**. Bangkok: Active Print.

Kolawan, P. (2009). Is the Lawyer Act of B.E. 2528 actually efficient enough to control ones who make their living as lawyers?. Curriculum Research for Executives of Justice Process in Advance Level. Justice College: Ministry of Justice.

Kongpetch, C. and Sintunava, S. (2014). Law and Regulations of Dispute Mediation, and Ethics of Dispute Mediators in **Curriculum Training Documentation: 'Lawyers Working as Dispute Mediators'**. Bangkok: Academic Department of Lawyers Council.

- Kumsonta, K. and Adoon K. (2015). **The Method and Process for Conflict Management in Theravada Buddhism**. Journal of MCU Peace Studies. 3(2), 65-78.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). **Thai Tipitakas**. Bangkok: MCU Press.
- Peaceful Means and Good Governance Office of King Prajadhipok's Institute. (B.E. 2555). **Terminology Related to Problem and Conflict Resolution**. Bangkok: Peaceful Means and Good Governance Office.
- Phra Adisuk Wachirapunyoo (Pimnon) and Adoon Khantong. (2015). The Qualifications of the Mediator in the Integrated Buddhist Perspective. **Journal of MCU Peace Studies**. 3(1), 39-52.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2010). **Dictionary of Buddhism: Codification of Vocabulary**. Bangkok: Thanatach Printing, Ltd.
- Phra Paisan Wisalo. (2013). Buddhist Way of Mediation in **Religious Principles and Dispute Mediation (Version 1.2)**. Bangkok: Active Print.
- Phramaha Hansa Dhammahaso (2011). **Buddhist Peaceful Means: An Application of Principles and Tools to Conflict Management**. Bangkok: 21 Century.
- Phrapalad Somchai Payago (Dumnoen). (2013). An Application of the Right Speech to Leaders'Administration. **Journal of MCU Peace Studies**. 1(1), 156.